

בג"צ 10327/02

בג"צ 8696/02

בבית המשפט העליון

בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

1. ג'דאללה
2. ג'אללה
3. המוקד להגנת הפרט

ע"י ב"כ עוה"ד לאה צמל ואו יוסי וולפסון מחמוקד להגנת הפרט,
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים
טל': 02-6283555 פקס: 02-6276317

העותרים בבג"צ 10327/02

1. שאהין
2. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוסה זלצברג, ע"ד

שניהם ע"י ב"כ עו"ד טארק איבראחים ואו יוסי וולפסון
ואו הישאם שבאיטה ואו עדי לנדאו ואו תמיר בלנק
מרחוב אבו עוביידה 4, ירושלים
טל': 02-6283555 פקס: 02-6276317

העותרים בבג"צ 8696/02

נ ג ד

מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית
על ידי פרקליטות המדינה,
משרד המשפטים ירושלים

ה מ ש י ב

כתב תשובה מטעם המשיב

המשיב מתכבד להגיש כתב תשובה מטעמו כדלהלן.

1. ביום 2.4.03 יצא מלפני בית משפט נכבד זה צו על תנאי, המורה למשיבים ליתן טעם:

בבג"צ 8696/02 –

"מדוע לא יודיע למשפחת העותר 1 מה עלה בגורלו; אם הוא מוחזק על ידו או על ידי מי מטעמו; היכן הוא מוחזק ומכוח איזה דין; ואם שוחרר או הועבר לגורם אחר, פרטים אודות כך".

ובבג"צ 10327/02 –

"מדוע לא יודיע למשפחות העותרים 1 ו- 2 מה עלה בגורלם; אם הם מוחזקים על ידו או על ידי מי מטעמו; היכן הם מוחזקים ומכוח איזה דין; ואם שוחררו או הועברו לגורם אחר פרטים אודות כך".

2. באשר לבג"צ 8696/02 –

העותר (שאהיו) נעצר ביום 4.10.02, ל- 12 יום, מכוח צו בדבר מעצרים בעת לחימה (הוראת שעה (יהודה ושומרון) (מס' 1500) התשס"ב 2002 (להלן: "צו 1500"). ביום 15.10.02 הוארך מעצרו של העותר ב- 15 ימים נוספים והוארך פעם נוספת ב- 29.10.02 ל- 20 יום. ביום 17.11.02, הוגש נגד העותר כתב אישום ומעצרו הוארך עד תום ההליכים המשפטיים נגדו.

מיום 9.10.02 ועד ליום 16.10.02, שהה העותר במתקן 1391 (להלן גם: "המתקן"). מיום 16.10.02 ועד ליום 27.10.02 שהה העותר בבית המעצר במשטרת ראש פינה. מיום 27.10.02 ועד ליום 12.11.02 שהה העותר בבית מעצר קישון ומיום 12.11.02 ועד היום שוהה העותר בכלא הדרים.

3. באשר לבג"צ 10327/02 –

עותר מס' 1 נעצר ביום 22.11.02 לתקופה של 12 יום מכוח צו 1500, ביום 3.12.02 הוארך מעצרו ב-15 ימים. ביום 23.1.03 הוצא נגד העותר 1 צו מעצר מנהלי. במסגרת ביקורת שיפוטית על צו המעצר המנהלי, הורה השופט המשפטי, על קיצור תקופת המעצר המנהלי. העותר השתחרר ביום 20.2.03.

מיום 22.11.02 עד ליום 24.11.02 שהה העותר בבית המעצר פתח תקוה. מיום 24.11.02 ועד ליום 9.12.02, שהה העותר במתקן 1391. מיום 9.12.02 ועד ליום 14.12.02 שהה העותר בבית המעצר קישון. מיום 14.12.02 ועד ליום 23.12.02 שהה העותר במגידו. מיום 24.12.02

ועד ליום 6.1.03 שהה העותר במתקן 1391. מיום 6.1.03 ועד ליום 8.1.03 שהה העותר בבית המעצר קישון. מיום 8.1.03 ועד ליום 15.1.03 שהה העותר במתקן 1391 מאז הועבר לבית מעצר קישון ושהה שם עד לשחרורו.

עותר מס' 2 נעצר ביום 22.11.02 לתקופה של 12 יום מכוח צו 1500. ביום 3.12.02 הוארך מעצרו של העותר ב- 22 ימים. ביום 24.12.02, הוארך מעצרו פעם נוספת למשך 15 ימים. פעם נוספת הוארך מעצרו ביום 7.1.03 למשך 22 ימים וביום 14.1.03 הוגש כנגד העותר כתב אישום ומעצרו הוארך עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו.

מיום 24.11.02 ועד ליום 27.1.03, שהה העותר במתקן 1391. ביום 27.1.03 הועבר לבית מעצר קישון. כיום, מוחזק העותר 2 בכלא אשל.

4. יצוין כי הנתונים האמורים לעיל, נמסרו לעותרים זה מכבר על ידי המשיב.

5. מן האמור לעיל עולה כי הצווים על תנאי שהתנאו על ידי בית משפט נכבד זה התייתרו, מאחר והעותרים קיבלו פירוט מלא אודות מעצרו של העותרים, היכן הם הוחזקו ומוחזקים ומכה איזה דין. מבאן שדינה של העתירה להידחות.

6. העותרים טענו לאחר קבלת תגובות המשיב, כי העתירה לא התייתרה, שכן לטענתם יש מקום לדון במסגרת עתירה זו, באופן כללי ועקרוני, במתקן 1391.

על כך ייאמר, ראשית, כי הדברים אינם עולים בקנה אחד עם הסעד המבוקש בעתירה ועם נוסח הצו על תנאי שהוצא בעקבותיה, וכבר מן הטעם הזה דין הבקשה להידחות.

שנית, כאמור לעיל, העותרים הוחזקו במתקן 1391 אך מספר ימים, וזה מכבר הועברו לבתי מעצר ובתי סוהר אחרים. בנסיבות אלו, בקשת העותרים, הינה כי ייערך דיון בעל אופי כללי, זאת ללא נסיבות קונקרטיות המצדיקות זאת.

כידוע, "התפקיד המרכזי המוטל על בית המשפט הוא הכרעה בסכסוכים ובדרך כלל אין קיים סכסוך אלא בגדרה של תשתית עובדתית קונקרטית" (ראה בג"צ 2581/91 מוראד עדנאן סלחאת נ' ממשלת ישראל פד"י מז (4) 837, עמ' 841).

אמנם, אין המדובר בכלל מוחלט המונע מבית המשפט לטפל בסוגיה משפטית, הנעדרת תשתית עובדתית, אך כאשר נושא יכול להתעורר אגב טיפול בסכסוך פרטיקולרי ייטה בית המשפט למשוך ידיו מן העתירה (ראה שם, שם).

עמדת המדינה הינה כי אין זה ראוי כי ייערך דיון בענייננו, בשאלה כללית, בהעדר נסיבות עובדתיות קונקרטיות, המחייבות דיון על ידי בית המשפט. מאחר והסוגייה דנו יכולה

לחתעורר אגב עצור קונקרטי, מן הראוי לדון בה, כאשר בפני בית המשפט יעמדו כל הנסיבות העובדתיות הרלוונטיות.

נוכח האמור לעיל, יתבקש בית המשפט הנכבד לדחות את בקשת העותרים, אף מן הטעם הזה.

7. למען הזהירות, נתייחס אף לשאלה הכללית. נפתח תחילה, ברקע העובדתי הרלוונטי ולאחר מכן, תינתן התייחסות לטענות המשפטיות שהועלו על ידי העותרים בהקשר זה.

רקע עובדתי

8. מתקן 1391 – מצוי בתוך בסיס צבאי סודי. הבסיס משמש את גורמי הבטחון לצרכים חסויים שונים, ובשל כך מיקומו הינו חסוי. בשל חשש לפגיעה בבטחון המדינה לא ניתן לחשוף את הפרטים בתשובה גלויה זו, ואולם לא תהיה, כמובן, כל מניעה להציגם בבית המשפט במעמד צד אחד, אם יסכימו לכך העותרים.

9. בנוסף ליעודו העיקרי, כאמור, קיים בבסיס זה גם מתקן מעצר.

במתקן המעצר לא נעשה שימוש כמתקן מעצר, כדבר שבשגרה, והוא מיועד, ככלל, למקרים מיוחדים, ולעצורים שאינם תושבי שטחים.

פירוט בעניין זה לא ניתן להציג בתשובה גלויה זו, מפאת החשש לפגיעה בבטחון המדינה, ואולם לא תהיה, כמובן, כל מניעה להציגו בבית המשפט במעמד צד אחד, אם יסכימו לכך העותרים.

10. יודגש כי ב- 5 השנים האחרונות (למעט פרק הזמן הנזכר בסעיף 11 להלן) שהו במתקן עצורים בודדים בלבד.

11. בשל מצוקות מקומות המעצר, שנוצרה לאחר מבצע "חומת מגן", שימש מתקן זה, באופן זמני, את שירות הבטחון הכללי, והוחזקו בו עצורים תושבי שטחים, אשר נחקרו על ידי שירות הבטחון הכללי, לפרקי זמן קצרים.

אלא שכפי שהודע לבית משפט נכבד זה, בהודעה שהוגשה לקראת הדיון בבקשה למתן צו על תנאי, לאחרונה, השתנה המצב העובדתי והוחלט כי לשירות הבטחון הכללי אין עוד צורך לעשות שימוש במתקן זה, ובהתאם לכך, כבר לפני מספר חודשים, הפסיק שירות הבטחון הכללי לעשות שימוש במתקן כמתקן מעצר, והוציא מהמתקן את העצורים שהוחזקו בו, והמתקן חזר לשמש את ייעודו המקורי.

12. משך שבועות רבים לא הוחזקו במתקן 1391 עצורים. כעת מוחזקים במתקן מספר עצורים בודדים.
13. נבקש להדגיש כי מתקן המעצר הוכרז על ידי שר הבטחון כבית סוהר צבאי, בתוקף סמכותו לפי סעיף 505 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו – 1955.
- ההכרזה מצורפת בזאת ומסומנת מש/1.
14. עוד נדגיש כי המתקן עומד בכל הסטנדרטים הנדרשים מבית סוהר צבאי.
- בתאי המעצר יש אוורור, וככלל, שוהה עצור אחד בכל תא (גודלו של כל תא הינו 4.5 מ"ר).
15. בכל עת בה מוחזקים במתקן עצורים, נערכות ביקורות על מצבו של המתקן ותנאי החזקת העצורים בו, כפי שנעשה לגבי בתי סוהר צבאיים אחרים.
- יצוין כי בנוסף לביקורות השוטפות הנערכות על ידי אנשי צה"ל, נערכו במתקן ביקורים על ידי גורמים נוספים מרשויות השלטון. כך למשל, לאחרונה, בתחילת חודש מרץ 2003 נערך במתקן ביקור של מנהלת המחלקה לעניינים מיוחדים בפרקליטות המדינה, הגבי טליה ששון.
16. בתקופות בהן נמצאים עצורים במתקן, זוכים העצורים לתנאים להם זוכים עצורים בבתי סוהר צבאיים אחרים.
17. העצורים מקבלים 3 ארוחות ביום.
- האוכל אותו מקבלים העצורים הינו האוכל המגיע ממטבח המתקן כולו, המשרת את החיילים המצויים במתקן.
- האוכל מגוון ואיכותי, וניתן בהרכב המתאים לשמירה על בריאותם של העצורים.
- האוכל כולל לפחות ארוחה חמה אחת ביום.
- בזמן ארוחות הבוקר והערב מקבלים העצורים שתיה חמה.
18. כל עצור הנמצא במתקן מקבל ציוד אישי הכולל, בגדים נקיים, לבנים, מגבת, גרביים, כפכפים, מזרן, שמיכות, סבון רחצה ונייר טואלט.
- כל שבוע מקבל העציר סט בגדים חדש, והחלפת לבנים ומגבת מתבצעת על פי הצורך.

שמיכות מוחלפות פעם בחודש או על פי הצורך.

אחת ליום מאפשרים לעצורים לצאת למקלחת. גילוח ותספורת ניתנים על פי הצורך.

לצורך ניקוי תאי המעצר והשירותים מסופקים לעצורים חומרי ניקוי, כמקובל בכל בתי הסוהר.

19. משך 24 שעות ביממה מצוי במתקן חובש. כל עצור נבדק פעם ביום על ידי החובש (הבדיקה כוללת בדיקת מדד לחץ דם, חום ומשקל).

כל אחד מן העצורים נבדק לפחות אחת לשבוע על ידי רופא.

כל עצור המתלונן על בעיה רפואית נבדק בהקדם האפשרי על ידי רופא, ובמידת הצורך ניתן לעצור הטיפול הרפואי הנדרש, במתקן או מחוצה לו.

יצוין כי במתקן קיימת מרפאה המצוידת בתרופות וציוד רפואי וקיימים נהלים מסודרים לפינוי חירום לאשפוז בבית חולים.

ביקורת בנושא רפואה ותברואה נערכות אחת לשבוע.

20. בכפוף לצורכי החקירה, רשאים העצורים לשלוח מכתבים ולקבל מכתבים.

21. יצוין כי הודעה על מעצרו של עצורים המוחזקים במתקן, נמסרת, לגורמים הרלוונטיים, בהתאם לנדרש על פי דין. בנוסף, לאחרונה, הונחה במפורש מרכז השליטה של מתקני הכליאה בצה"ל (להלן: "המשל"ט") למסור לכל מי שפונה בענייננו של עצור העצור במתקן, את עובדת היותו של העצור עצור במתקן 1391 (זאת בעקבות תקלות שארעו בעניין זה בעבר). כמו כן, מוסר המשל"ט לפונה כתובת ברורה לפניות ובקשות בענייננו של העצור.

22. נדגיש כי העובדה שמיקומו של המתקן הינו חסוי, אינה גורעת מזכויותיו של העצור, זאת הן בכל הנוגע לתנאי המעצר והן בכל הנוגע למפגש עם עורכי דין וקבלת ביקורים, בין של בני משפחה, ובין של הצלב האדום (במקרים שאין מניעה לכך), שכן העצורים מועברים אל מחוץ למתקן לצורך המפגש עם עורך הדין ולצורך הביקור.

23. הנה כי כן, במתקן 1391 זוכים העצורים לתנאי מעצר, ככלל בית סוהר צבאי אחר, לרבות מתן אפשרות להיפגש עם עורך דין (בהעדרה של מניעת פגישה) ולרבות קבלת מכתבים וביקורים הן מבני משפחה והן מהצלב האדום (בהעדרה של מניעה מבחינת צרכי החקירה). לקרובי העצורים ניתנת כתובת ברורה לצורך קבלת מידע, והגשת פניות ובקשות שונות, לרבות בקשות לביקורים.

נמצא כי העובדה שמדובר במתקן שמיקומו חסוי אינה גורעת מזכויותיו של העצור המוחזק בו.

התייחסות לטענות העותרים

24. העותרים טוענים כי אי מסירת מיקומו הפיזי של בית המעצר פוגעת בזכויותיו הדיוניות של העצור ובצרכים הרגשיים של משפחתו, ואינה עולה בקנה אחד עם הוראות סעיף 78א(ב) לצו בדבר הוראות בטחון (תיקון מס' 53) (אזור יהודה והשומרון) (מס' 1220), התשמ"ח – 1988 (להלן: 'הצו').

25. סעיף 78א(ב) לצו קובע כדלהלן:

" נעצר אדם, תימסר ללא שיהוי ידיעה על מעצרו ומקום הימצאו לאדם הקרוב אליו, זולת אם ביקש העצור שלא להודיע כאמור".

26. תכליתה של חובת ההודעה הקבועה בסעיף 78א(ב) לצו, הינה להביא לידיעת קרוביו של העצור מה עלה בגורלו של קרובם, על מנת שעצורים לא יעלמו, וכן לספק להם מידע שיאפשר להם להושיט את העזרה הדרושה לו לשם הגנה על זכויותיו.

בבג"צ 670/89 מוסא יונס מוחמד עודא נגד מפקד כוחות צה"ל, פד"י מג (4), 515 נאמר בעניין זה:

"חובת הודעה זו הינה פועל יוצא מזכות יסוד הנתונה לאדם שנעצר כדת וכדין על ידי השלטונות המוסמכים, שאלה יביאו את דבר מעצרו ומקום מעצרו לידיעת קרוביו, למען יידעו מה עלה בגורלו של קרובם העצור וכיצד ניתן להושיט לו את העזרה הדרושה לו כדי לחגן על חירותו. זכות זו זכות טבעית היא, ונגזרת היא מכבוד האדם ומעקרונות הצדק הכלליים, ונתונה היא הן לעצור עצמו והן לקרוביו" (הדגשה שלי) (ראה פסקה 3).

27. משעה שנמסרת הודעה על מעצרו של אדם לקרובו, ונמסר לו מהו מתקן המעצר בו הוא מוחזק, וניתנת לו כתובת ברורה לקבלת מכתבים ולפניות שונות, לרבות פניות בעניין ביקורים, ובעניין מפגש עם עורך דין, מוגשמת תכלית חובת ההודעה על המעצר ומתמלאת החובה הנדרשת בסעיף 78א(ב) לצו.

בניגוד לנטען על ידי העותרים, בנסיבות אלו לא נגרמת כל פגיעה לעצור ולקרוביו, שכן לא נמנעת מהם אף זכות, לה היו זכאים, לו היה העצור מוחזק בבית סוהר צבאי אחר.

28. כל עוד הודע לבני משפחתו של העצור אודות מעצרו של קרובם, הודע להם היכן הוא מוחזק וניתנה להם כתובת ברורה לפניות בעניינים שונים, לרבות ביקורים ומפגש עם עורך דין, אין כל משמעות למסירת-מיקומו הפיזי של המתקן.

זכויותיהם של העצורים המוחזקים במתקן 1391 וזכויות משפחותיהם אינן נגרעות במאום, גם אם מיקומו הפיזי של המתקן אינו ידוע.

29. נשוב ונדגיש כי העובדה שמיקומו של המתקן הינו חסוי, אינה גורעת מזכויותיו של העצור, זאת גם לעניין מסירת ההודעה על המעצר ועל מתקן המעצר בו מוחזק העצור, כנדרש על פי דין, ובהתאם למקובל לגבי עצורים בבתי מעצר אחרים; וגם בכל הנוגע למפגש עם עורכי דין ולקבלת ביקורים, בין של בני המשפחה, ובין של הצלב האדום (במקרים שאין מניעה לכך), שכן העצורים מועברים מחוץ למתקן לצורך המפגש עם עורך הדין ולצורך הביקור.

עוד נדגיש כי מי שפונה למשליט לגבי עצור העצור במתקן 1391, יקבל מן המשליט את המידע המלא, וכן כתובת ברורה לחפניית בקשות, פניות ומכתבים.

30. העותרים מוסיפים וטוענים כי מיקומו הפיזי של מתקן המעצר אינו יכול להישאר חסוי, שכן אז נמנעת האפשרות לערוך בו ביקורות.

על כך ייאמר, ראשית, כי תכליתו של סעיף 78א לצו הינה, כאמור, להבטיח כי אנשים לא ייעלמו וקרוביהם ידעו על עובדת מעצרו ותהיה להם כתובת לצורך קבלת מידע על העצור ולצורך יצירת קשר עמו, על מנת שיוכלו להושיט לו עזרה בהגנה על זכויותיו.

בין תכלית זו לבין הצורך להבטיח כי התנאים בבתי המעצר יהלמו את דרישות הדין, אין כל קשר.

לכך נוסיף כי האחריות על קיום תנאים הולמים בבתי המעצר נתונה לגורם המוסמך על הכרזת בית המעצר, ולא לקרובי העצור.

ככל שמדובר בבתי סוהר צבאיים, הגורם המוסמך לכך הינו שר הבטחון ומחובתו של שר הבטחון לדאוג לכך שהתנאים בבתי המעצר יהלמו את דרישות הדין.

ואכן, על מנת להבטיח כי בתי הסוהר המוכרזים הולמים את דרישות הדין, מתקיימות בהן ביקורות שוטפות, על פי נוהל פנימי של הפרקליטות הצבאית.

ביקורות מסוג זה נערכות, כמובן, גם במתקן 1391, עת מוחזקים בו עצורים.

31. יתירה מזו, כל עצור, זכאי, כמובן, להעלות טענות בכל חנוגע לתנאי מעצרו ואף להביא את הדבר לביקורת משפטית, ובמידת הצורך, לא תהיה מניעה לפתוח את המתקן בפני שופטי ישראל לצורך עריכת ביקורת, כאמור.

נוסיף ונעיר כי העותרים לא העלו כל טענה בנוגע לתנאי המעצר במתקן 1391.

32. לבסוף, נבקש לחדגיש כי את תכליתו של סעיף 78א לצו ניתן להגשים, ללא כל קשר לחשיפת מיקומו הפיזי של המתקן. לעומת זאת, התכלית שלשמה נשמר מיקומו הפיזי של המתקן באופן חסוי, תסוכל כליל עם חשיפתו, וקיים חשש לגרימת נזק חמור לבטחון המדינה.

בשל חשש לפגיעה בבטחון המדינה, לא ניתן להוסיף ולפרט בעניין זה בתשובה גלויה זו, ואולם לא תהיה, כמובן, כל מניעה להציג את הדברים בבית המשפט, במעמד צד אחד, אם יסכימו לכך העותרים.

33. סיכום האמור לעיל, מעלה כי דינה של העתירה להידחות מאחר וענינם של העותרים, לגביהם נתבקש המידע, כבר בא על פתרונו, והצווים על תנאי שהוצאו על ידי בית משפט נכבד זה התייתרו, שכן העותרים קיבלו פירוט מלא אודות מעצרים של העותרים, היכן הם הוחזקו ומוחזקים ומכח איזה דין.

כן עולה כי בקשת העותרים לדון, באופן כללי ועקרוני, במתקן 1391, איננה עולה בקנה אחד עם הסעד המבוקש בעתירה ועם נוסח הצו על תנאי שהוצא בעקבותיה, והיא אף איננה מוצדקת לגופה, זאת בהעדר נסיבות עובדתיות קונקרטיות, המחייבות דיון על ידי בית משפט.

עוד עולה כי מסירת הודעה על מעצר הכוללת את עצם המעצר ואת שם המתקן בו מוחזק העצור, והכוללת כתובת ברורה לצורך פניות ובקשות, ממלאה את דרישות הצו ומגשימה את תכליתו.

34. לאימות העובדות הכלולות בכתב תשובה זה מצורפים תצהיריהם של סרן הירש, עוזר היועץ המשפטי לאזור יחודה ושומרון; ושל המכונה אדי, האחראי על מתקן 1391.

לאור על האמור לעיל, תבקש בית המשפט הנכבד לדחות את העתירה.

היום: ט' סיון, תשס"ג

9 יוני, 2003

אודית קווינלדי-סירקיס

סגנית בכירה א' לפרקליטת המדינה

תצהיר

אני המכונה "אדי" (פרטי המלאים שמורים במחלקת הבניינים של פרקליטות המדינה) לאחר שהזהרתי כי עלי להצהיר את האמת וכי אם לא אעשה כן אחיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק, מצהיר בזה כדלקמן:

1. אני משמש כאחראי על מתקן 1391.
2. תצהיר זה ניתן לתמיכה בתגובת המשיב בבג"צ 10327/02 ו- 8696/02.
3. העובדות האמורות בתגובה הנוגעות למתקן 1391 הינן אמת למיטב ידיעתי.

חתימת המצהיר

9.6.03
תאריך

אישור

אני החתום מטה עו"ד אייל אלעד מאשר בזה כי ביום 9 ביולי 2003 הופיע בפני בתל אביב המכונה "אדי" המוכר לי ואשר נדטיו שמורים במשרדי ולאחר שהזהרתי כי עליו להצהיר את האמת וכי אם לא יעשה כן יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אישר את נכונות הצהרתו דלעיל וחתם עליה.

חתימה

אלעד אייל
עורך דין
מ.ח.
חתימת

צו השיפוט הצבאי (קביעת מקום כבית סוהר צבאי), התשס"ב-2002

בתוקף סמכותי לפי סעיף 505 לחוק השיפוט הצבאי, התשס"ו-1955, אני מצווה
לאמור:

מתקן 1391 נקבע בזה כבית סוהר צבאי.

בנימין בן-אליעזר
שר הבטחון

16.4.02

תאריך